

BESLUT

Datum
2026-01-27

Dnr
880-2025
2360-2025

Sid 1 (8)

Justitieombudsmannen
Per Lennerbrant

Kritik mot en åklagare för att skyddade personuppgifter togs in i ett förundersökningsprotokoll trots att uppgifterna saknade betydelse för utredningen

Beslutet i korthet: En person förekom som misstänkt i en förundersökning, men avfördes innan åtal väcktes. I förundersökningsprotokollet redovisades bl.a. hans namn och adress. Personen hade då skyddade personuppgifter i form av en sekretessmarkering i folkbokföringen.

Enligt JO var personens namn av betydelse för utredningen. Det var därför godtagbart att det redovisades i förundersökningsprotokollet. Däremot saknade personens adress och de tvångsmedelsblanketter som avsåg honom betydelse för utredningen. Adressen och tvångsmedelsblanketterna borde därför inte ha tagits in i protokollet.

JO kritiserar den ansvarige åklagaren för bristen i handläggningen. JO betonar vikten av noggrannhet vid handläggningen av ärenden där det förekommer skyddade personuppgifter. JO noterar att även handläggningen vid Polismyndigheten har brustit.

Bakgrund och anmälan

Under en förundersökning blev NN anhållen och förhörd, men avfördes som misstänkt i december 2024. Flera andra misstänkta förekom i utredningen. I förundersökningsprotokollet redovisades förhören med NN, samt protokollen över tvångsmedlen (tvångsmedelsblanketterna).

I en anmälan som kom in till JO i januari 2025 förde NN fram klagomål mot Polismyndigheten för att bl.a. hans namn och adress togs in i förundersökningsprotokollet, trots att han har skyddade personuppgifter. Enligt NN blev protokollet offentligt när utredningen avslutades och det fanns sedan tillgängligt under den efterföljande rättegången. NN uppgav att han blivit hotad på sin hemadress och inte längre kunde bo kvar där samt att han numera lever under stor stress och oro.

Initiativ

JO hämtade in handlingar från Polismyndigheten. Av ärendet framgick att en åklagare varit undersökningsledare. Mot bakgrund av det som kommit fram

beslutade JO att i ett initiativärendande utreda även handläggningen hos Åklagarmyndigheten.

Utredning

Av handlingarna från Polismyndigheten framgick vidare att det hölls tre förhör med NN under förundersökningen. I anteckningarna från förhören angavs NN:s efternamn och tidigare förnamn. I ett av förhören angavs dessutom hans nya förnamn och hans adress. NN:s adress samt efternamn och tidigare förnamn förekom också i tvångsmedelsblanketterna.

I innehållsförteckningen till förundersökningsprotokollet angavs NN:s nya förnamn. Det nya förnamnet förekommer även i förhör med andra. De kvarvarande misstänkta slutunderrättades om förundersökningen i december 2024.

Enligt upplysningar som JO hämtat in från Skatteverket har NN sedan augusti 2024 haft skyddade personuppgifter i form av sekretessmarkering enligt 22 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen. NN genomförde ett byte av förnamn den 27 december 2024.

JO begärde att Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten skulle yttra sig över hur NN:s skyddade personuppgifter hanterats i förundersökningsprotokollet.

Polismyndighetens yttrande

Polismyndigheten (juristen AA) yttrade sig till JO i maj 2025 efter att upplysningar lämnats av bl.a. polisassistenten BB, som var den som signerade förundersökningsprotokollet och redovisade det till åklagaren.

Polismyndigheten redogjorde för bakgrund, i huvudsak enligt ovan och med följande tillägg.

Förundersökningen redovisades till åklagaren i januari 2025. Dessförinnan hade personuppgifterna i förundersökningsprotokollet automatiskt uppdaterats med hjälp av underlag från andra myndigheter. NN hade då bytt förnamn, vilket bl.a. framgår av protokollets innehållsförteckning. NN har tidigare använt sig av det nya förnamnet och det förekommer även i förhör med andra personer i utredningen. Anledningen till att det nya förnamnet förekommer i förhör är att NN själv nämnt det och för att en av de misstänkta sedan tidigare känner NN vid det namnet.

Polismyndigheten redovisade upplysningar från BB enligt följande.

I samband med att [NN] blev aktuell i utredningen tog Polismyndighetens brottsoffer och personsäkerhet, BOPS, kontakt med utredarna. Detta då Skatteverket hade fattat ett interimistiskt beslut om skyddade personuppgifter i väntan på bedömning från BOPS sida. BOPS ville ha information för att bedöma huruvida [NN] var aktuell för att ha skyddade uppgifter. Deras bedömning skulle sedan skickas vidare till Skatteverket.

Att [NN] bytt förnamn hos Skatteverket och inte bara kallade sig vid ett nytt förnamn, hade inte kommit till utredarnas kännedom vid tidpunkten då protokollet delgavs de kvarstående misstänkta. När det var dags för redovisning av ärendet beslöts ändå i samråd med åklagare att maskera [NN:s] adressuppgifter. Att maskera [NN:s] förnamn (både tidigare och nuvarande) var dock inte något som diskuterades med åklagaren. Detta mot bakgrund av att en av de övriga misstänkta kände [NN] som en person med det nya förnamnet sedan en lång tid tillbaka och att [NN] låg inlagd med det namnet i hennes telefon. Det talade för att [NN:s] nya förnamn redan var känt för vissa. För att förstå kopplingen mellan [NN] och de andra misstänkta fanns därmed ett visst syfte att ha med det namnet i förundersökningen.

Vid maskningen och genomgången av förundersökningsprotokollet skedde ett misstag och sidorna rörande tvångsmedlen mot [NN] maskerades därmed inte.

Efter att utredarna uppmärksammats på misstaget tog BB omgående kontakt med åklagaren och informerade honom. Åklagaren bad BB att ta ut aktuella sidor och maskera dessa, så att åklagaren kunde lämna över ett exemplar av förundersökningen där uppgifterna var maskerade till tingsrätten som kunde byta ut de sidorna. Detta gjorde hon omgående. [...]

Polismyndigheten redogjorde för rättslig reglering och redovisade därefter följande bedömning.

[NN] har tagits in i förundersökningsprotokollet som tidigare misstänkt. Bestämmelsen i 21 § FuK [*förundersökningskungörelsen, JO:s anm.*] fjärde stycket tar sikte på personer som vid den tidpunkt då förundersökningsprotokollet upprättas fortfarande är misstänkta. När en person inte längre är misstänkt, ska denne inte behandlas som misstänkt enligt 21 § FuK. Det innebär att den detaljerade uppräknings av uppgifter (namn, personnummer, adress osv.) inte automatiskt ska antecknas om personen har avförts från misstanke. Personuppgifter bör dock inkluderas i protokollet om det är av betydelse för utredningen (23 kap. 21 § RB [*rättegångsbalken, JO:s anm.*] och 22 § första stycket FuK). Om personen, som i detta fall, har skyddade personuppgifter i form av sekretessmarkering och dessutom byter namn under förundersökningens gång, bör särskild försiktighet iakttas.

BB har, i samråd med åklagare, beslutat att maskera [NN:s] adressuppgifter. Av misstag har dock vissa adressuppgifter inte maskerats i handlingarna. När misstaget uppmärksammades skedde rättelse. Detta är givetvis ändå beklagligt, men ingenting i utredningen tyder på att det rör sig om annat än ett enskilt misstag.

Enligt BB diskuterades inte frågan om att maskera [NN:s] förnamn (både tidigare och nuvarande) med åklagaren. Det framgår inte av utredningen om det gjorts någon verklig prövning av ifall namnuppgiften behövts för att förstå förundersökningen.

Det har framkommit att [NN:s] nya förnamn redan var känt för vissa misstänkta, vilket talar för att det för dem inte var nödvändigt att namnet uppgavs i förundersökningen. För andra involverade i utredningen och för utomstående var det nya namnet dock inte känt, vilket talar för att ha med uppgiften i förundersökningen. Mot detta talar dock [NN:s] intresse av att hålla informationen om det nya namnet och namnbytet hemligt.

Polismyndigheten bedömer att det enligt det ovan sagda funnits vissa skäl att ha med det nya namnet i förundersökningen för att förstå varför [NN] blivit misstänkt och vilken roll denne hade i förundersökningen. Myndigheten anser dock att uppgiften om själva namnbytet, alltså att [NN] bytt förnamn i folkbokföringen inte nödvändigtvis behövdes i protokollet då själva namnbytet inte haft någon avgörande roll i utredningen.

Polismyndigheten anser även att ett alternativ hade varit att hantera uppgifterna rörande [NN] i en sekretessmarkerad bilaga. Därmed hade det tydliggjorts att personuppgifterna behövde hanteras med särskild försiktighet vid förhandling i domstol eller vid sekretessprövningen inför ett utlämnande.

Åklagarmyndighetens yttrande

Åklagarmyndigheten (riksåklagaren CC) inkom med yttrande i april 2025 efter att upplysningar lämnats av seniora åklagaren DD och kammarchefen, tillika chefsåklagaren, EE.

Åklagarmyndigheten redogjorde för bakgrund, i huvudsak enligt vad som tidigare redovisats, och uppgav även bl.a. följande.

Efter slutdelgivning registrerades förundersökningsprotokollet i Åklagarmyndighetens ärendehanteringssystem Cåbra den 9 januari 2025 och innehöll bl.a. förhören och tvångsmedelsblanketterna avseende NN. I det förhör som hölls med NN den 19 november 2024 har förhørsplatsen maskerats. Däremot framgår hans adress av förhöret och av tvångsmedelsblanketterna.

DD väckte åtal den 13 januari 2025 och expedierade i samband med det förundersökningsprotokollet till tingsrätten. Två veckor senare, den 27 januari 2025, registrerades en handling från Polismyndigheten i Cåbra. Handlingen innehöll ett utdrag från förhöret med NN den 19 november 2024 samt tvångsmedelsblanketterna. NN:s adress hade då maskerats. Samma dag expedierade DD handlingen till tingsrätten tillsammans med ett yttrande. I yttrandet angavs bl.a. följande.

På grund av förbiseende har förundersökningsprotokoll i aktuellt ärende getts in utan att adressuppgift maskerats. Jag bifogar därför nu de fyra sidor där det framgår vilken maskering jag anser borde ha ägt rum i en särskild handling.

DD uppgav bl.a. följande.

[– – –] Jag hade uppmärksammat att NN hade skyddade personuppgifter och är medveten om vikten av att sådana uppgifter inte röjs.

När utredningen slutligen sammanställdes var det en självklarhet att NN:s förhörsuppgifter behövde finnas med i förundersökningsprotokollet [...] I kontakten med utredande polis inför färdigställandet av förundersökningsprotokollet nämndes aldrig något angående om NN:s tvångsmedelsblanketter skulle vara med i det slutliga protokollet.

Jag har av förbiseende varken i samband med slutdelgivning eller åtals väckande själv uppmärksammat och inte heller uppmärksamats på att NN:s adressuppgifter funnits med i tvångsmedelsblanketter ... gällande honom och att han själv nämnt vilken gata han bor på i förhör. När jag, efter åtal, av utredande polis uppmärksammades på att dessa uppgifter fanns med i förundersökningsprotokollet tog jag ... omedelbart kontakt med tingsrättens ordförande i målet för att uppmärksamma henne på vilka uppgifter jag ansåg inte skulle lämnas ut vid en sekretessprövning och bilagerade de sidor i förundersökningsprotokollet där aktuella uppgifter nu hade maskats. De aktuella uppgifterna har varken åberopats eller på annat sätt framkommit vid huvudförhandlingen, där NN inte heller hördes.

[– – –] Jag var dessvärre inte ens medveten om att tvångsmedelsblanketterna avseende honom lagts med, bland tvångsmedelsblanketterna avseende de

personer som kom att åtalas, i slutet av det redovisade förundersökningsprotokollet. Jag hade efter tidigare övervägande redan tagit ställning till att NN inte skulle höras i den kommande rättegången och läste därför inte det avslutande förhöret med honom tillräckligt noggrant. Inte heller hade jag en tanke på att han i förhör själv skulle nämna sin gatuadress.

Kammarchefen EE framhöll vikten av att noggrant kontrollera om handlingar innehåller skyddade personuppgifter och uppgav vidare i huvudsak att det inträffade föreföll bero på en kombination av olyckliga omständigheter och förbiseende hos DD.

Åklagarmyndigheten redogjorde för rättslig reglering och redovisade därefter följande bedömning.

Det är klarlagt att det förundersökningsprotokoll som delgavs de misstänkta personerna och expedierades till tingsrätten innehöll handlingar av vilka framgick NN:s namn, det namn han bytte till den 27 december 2024 samt NN:s bostadsadress. Det är vidare klarlagt att NN har skyddade personuppgifter i form av sekretessmarkering sedan augusti 2024 samt att sekretessmarkeringen framgick av Cåbra.

Jag kan vidare konstatera att det är åklagaren, i egenskap av förundersökningsledare, som har haft det yttersta ansvaret för innehållet i förundersökningsprotokollet. [— —]

[— —] Jag kan konstatera att NN:s adress såvitt framgår av handlingarna och åklagarens uppgifter saknat betydelse för brottsutredningen och åtalsfrågan. Jag kan vidare konstatera att det får anses stå klart att det intresse som sekretessen ska skydda har företrädde framför den misstänktes intresse av att ta del av uppgiften. Trots att det rört sig om ett omfattande förundersökningsmaterial anser jag att åklagaren borde ha uppmärksammat och maskerat eller på annat sätt tagit bort NN:s adress från förundersökningsprotokollet innan det slutdelgavs de misstänkta personerna och expedierades till tingsrätten. Däremot är det naturligtvis positivt att åklagaren omedelbart vidtog åtgärder för att begränsa skadan när han uppmärksammade att NN:s adress framgick av handlingar i förundersökningsprotokollet.

När det gäller NN:s namn så har det enligt min bedömning varit en sådan uppgift av betydelse för brottsutredningen och åtalsfrågan att den behövde framgå av förundersökningsprotokollet, oavsett om den omfattades av sekretess eller inte. Härtill kommer att det namn som NN bytte till i december 2024 har varit känt för en eller flera av de misstänkta personerna. Det saknas enligt min bedömning därför skäl att kritisera åklagaren i den delen. Däremot borde åklagaren ha uppmärksammat tingsrätten på att sekretess kunde föreligga avseende namnet.

NN kommenterade remissvaren.

Rättslig reglering

Förundersökningsprotokollet och dess innehåll

Vid en förundersökning ska det föras ett protokoll över det som har förekommit som är av betydelse för utredningen (se 23 kap. 21 § första stycket rättegångsbalken, RB). Protokollet ska ge en trogen bild av vad som förekommit vid förundersökningen av betydelse för målet (se 22 § första stycket förundersökningskungörelsen, FUK). I protokollet ska bl.a. antecknas berättelser av hörda personer samt nödvändiga upplysningar om dem (se 20 § FUK).

I en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål gäller sekretess för uppgift om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men (se 35 kap. 1 § första stycket 1 offentlighets- och sekretesslagen, OSL). Sekretessen upphör att gälla om uppgiften lämnas till domstol med anledning av åtal. Det gäller dock inte bl.a. om uppgiften uppenbarligen saknar betydelse i målet. (Se 35 kap. 7 § OSL.)

Vid en förundersökning ska den s.k. hänsynsprincipen beaktas. Den innebär att undersökningen ska bedrivas så att inte någon i onödan utsätts för misstanke eller orsakas kostnad eller olägenhet (se 23 kap. 4 § andra stycket RB). Hänsynsprincipen är tillämplig på såväl misstänkta som andra personer som berörs av en förundersökning.

Det är undersökningsledaren som ansvarar för förundersökningen i dess helhet (se 1 a § andra stycket FUK). Ansvaret omfattar även dokumentationen. Undersökningsledaren har därvid att se till att endast uppgifter som är av betydelse för utredningen tas in i förundersökningsprotokollet. Är uppgiften av betydelse, saknas det rättsligt utrymme för att avstå från att ta in den i protokollet. Det gäller oavsett om uppgiften omfattas av sekretess eller inte. (Se t.ex. JO 2024 s. 288, dnr 8057-2023, och JO 2017/18 s. 286, dnr 741-2016.)

Skyddade personuppgifter

Begreppet skyddade personuppgifter förekommer inom folkbokföringsverksamheten och utgör där ett samlingsnamn för de olika skyddsåtgärderna sekretessmarkering, skyddad folkbokföring och fingerade personuppgifter (se Lenberg m.fl., Offentlighets- och sekretesslagen, 5 december 2025, JUNO, kommentaren till 22 kap. 1 §).

En sekretessmarkering utgör endast en varningssignal som är avsedd att göra den myndighet som hanterar uppgiften uppmärksam på att det kan finnas hinder mot att uppgiften lämnas ut. Om Skatteverket, som ansvarar för folkbokföringen, har infört en sekretessmarkering i folkbokföringsdatabasen följer information om detta med när andra myndigheter hämtar upplysningar från folkbokföringen (se 1 § tredje stycket folkbokföringslagen och Lenberg m.fl., a.a., kommentaren till 5 kap. 5 § OSL).

Skyddad folkbokföring och fingerade personuppgifter utgör mer kvalificerade skyddsåtgärder än sekretessmarkering, och berörs inte närmare här.

Bedömning

Min granskning är begränsad till hur NN:s skyddade personuppgifter hanterades i förundersökningsprotokollet. Avgörande för om uppgifterna skulle tas in i protokollet var om de hade betydelse för utredningen (se 23 kap. 21 § första stycket RB).

Det står klart att samtliga eller delar av NN:s namnuppgifter förekom i förhör med honom och andra personer, samt i tvångsmedelsblanketterna och i innehållsförteckningen. Därutöver förekom NN:s adress i ett av förhören med honom själv och i tvångsmedelsblanketterna.

Jag tolkar seniora åklagaren DD:s upplysningar till JO på så sätt att samtliga förhör i förundersökningsprotokollet i allt väsentligt var av betydelse för utredningen. DD har dock inte uttryckligen uttalat sig om huruvida uppgiften i förhören om NN:s nya förnamn var av betydelse för utredningen. Med beaktande av vad polisassistenten BB anfört hos JO om behovet av att förstå kopplingen mellan NN och de åtalade samt vad som i övrigt kommit fram i ärendet, framstår det som att namnet hade sådan betydelse. Mot den bakgrunden var det godtagbart att det nya förnamnet redovisades i förhören i förundersökningsprotokollet. Detsamma gäller för NN:s efternamn och tidigare förnamn.

Det får emellertid anses stå klart att NN:s adress saknade betydelse för utredningen. Uppgifter om adressen borde därför, särskilt med hänsyn till att NN hade en sekretessmarkering för sina personuppgifter, ha utelämnats i förundersökningsprotokollet.

När det gäller tvångsmedelsblanketterna, där adressen också förekom, har jag förstått DD på så sätt att han bedömde att dessa saknade betydelse för utredningen. De borde redan av det skälet inte ha tagits in i förundersökningsprotokollet. Någon entydig förklaring till varför tvångsmedelsblanketterna överhuvudtaget togs med i protokollet har inte kommit fram.

DD hade i egenskap av undersökningsledare det yttersta ansvaret för innehållet i förundersökningsprotokollet. Han borde därför ha sett till att protokollet inte innehöll uppgiften om NN:s adress och inte heller tvångsmedelsblanketterna. DD har i detta avseende brustit i sin handläggning och han kritiserats för det. Med detta sagt noterar jag att även handläggningen vid Polismyndigheten har brustit. Det var dock positivt att DD agerade i syfte att uppmärksamma tingsrätten på att adressuppgiften kunde omfattas av sekretess.

Avslutningsvis vill jag säga att jag har förståelse för den stress och oro som NN beskriver att han upplevt med anledning av det inträffade. Jag vill understryka vikten av noggrannhet vid handläggningen av ärenden där det förekommer skyddade personuppgifter och att undersökningsledaren noga överväger vilka uppgifter som behöver tas in i förundersökningsprotokollet så att integritetskänsliga uppgifter inte sprids i onödan (se tidigare nämnda JO 2024 s. 288).

Vad som i övrigt har kommit fram i ärendet ger inte anledning till några uttalanden från min sida.

Ärendet avslutas.

Beslutet har fattats av JO Per Lennerbrant. Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.

Rättssakkunniga Mauro Villaggi har föredragit ärendet och byråchefen Nils Västberg har deltagit i beredningen.